

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Signis Prædestinationis, Et Reprobationis, Et De Numero Prædestinatorum, Ac Reprobatorum

Recupito, Giulio Cesare

Lvgdvni, 1681

Cap. VII. Idem ostenditur ex multitudine malè morientium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44272

CAPVT VII.

Idem ostenditur ex multitudine malè morientium.

DVO erant fundamenta aduersariorum præcipua. Primum, multitudo cadentium & resurgentium. Alterum, multitudo bene morientium. Vtrumque contra aduersarios retortum pro nobis militat. Primum agitauimus capite præcedenti. Alterum hîc agitabitur. Ita igitur formo argumentum. Omnis qui malè uiuit, iuxta leges communes, vt in pluribus, malè moritur. Sed maior pars fidelium aduultorum malè uiuit. Ergo maior pars fidelium aduultorum, iuxta leges communes, vt in pluribus, malè moritur. Consequentia tenet ex forma. Minor satis comprobata ab experientia, patet ex dictis Patrum, quæ attulimus suprâ num. 20. & admittitur ab aduersariis, fatentibus quod inter fideles maior pars cadendo & resurgendo vitâ transigit. Quod est recidendo in grauia peccata, de quibus est sermo, vitam ducere, & sic malè viuere. Maior sumitur ex axiomatico vulgato, & admissio apud fideles, *Qui malè uiuit, malè moritur: qui bene uiuit, bene moritur.* Et videtur id desumptum ex Augustino serm. 24. de verbis Domini: ubi *Viuite*, inquit, *bene, ne moriamini malè.* Et tomo 3. in Sent. ait, *Mala mors fatenda non est, quam bona uita præcessit.*

Patet id primò è Scripturis Psal. 33. *Mors peccatorum pessima.* Quod non solum in sensu composito, sed etiam in sensu diuiso intelligitur ab Augustino: idest mors eorum, qui peccatores vixerunt, pessima. Quare redarguens eos, qui dicebant multos peccatores bene mori, sic habet: *Hoc ergo, inquit, quod miror, quia noui peccata & scelera ipseus, & bene mortuus est in domo sua, intra limina sua, nulla peregrinationis iniuria fuit illi, nulla vel in matura ætate. Audi Deum, Mors peccatorum pessima. Qua tibi videtur bona, pessima est, si intus videas. Vides foris iacentem in lecto, sed numquid vides intus raptum ad gehennam?* Contrâ verò dicitur Psal. 51. *Preiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius:* idest, rara. Quippe, vt notat Hieronymus in II. 13. *Preiosum dicitur omne quod rarum est:* quia scilicet rariores sunt qui in Domino moriuntur. Insuper Psal. 133. *Virum iniustum mala capient in interitu.* Quilibet autem peccator dicitur iniustus; sicut quilibet bonus dicitur iustus. Augustinus legit, *mala venabuntur*, scilicet tanquam feram quam dæmones tota vita insectati, & tot laqueis irretitam, ne fugeret, tandem venantur in interitu. Quamobrem Augustinus: *Ideo, inquit, venabuntur, quia vnusquisque*

XXVI.

August.

Mors eorū
qui malè vi-
xerunt, pessima.

Psal. 51.

Hieronym.

Psal. 133.

Augustinus.

abundare se vult à malo. Sed cum inuenitur à malo, factus est in venationem: ac si diceret, ita deprehenditur, vt non possit effugere.

Proverb. 29. Præterea Prou. 29. *Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus.* Qui autem male viuit, vtique corripientes contemnit. Denique Eccl. 3. *Cor durum habebit malè in nouissimo* siue, vt Syrus, *cor durans malus fiet finis eius.* Cor autem durum habet is qui malè viuit? cum resistat gratiæ toties eum incitanti ad vitam bonam. Quippe, vt notat Lyranus, *sicut durum in corporalibus dicitur, quod resistit frangenti; sic in spiritualibus, quod resistit instinctui ad bonum.* Porro ex veteri prouerbio, *gutta cauat lapidem*: cor autem, plusquam lapideum, tot veluti guttæ diuinarum inspirationum quotidie instillatæ nequaquam emollierunt. Ideo

Vit. & Patrum. Abbas Pastor, vt habetur in vitis Patrum l. 6. libell. 18. num. 16. dixit, quod sicut assiduè stillans gutta cadit in lapidem, & eum perforat: ita sermo Dei lenis cor nostrum durum aperit ad timendum Deum. Cor autem, quod diuinis monitis toties in vita restitit, planè cor durum est, & habebit malè in nouissimo: quia: vt in eum locum notat Palacius, *dignus non est, vt is sentiat Deum mollem in morte, qui ei se toties prabuit durum in vita.* Sequitur, *Qui amat periculum, peribit in illo.* Nullum autem maius periculum, quàm malè viuendo pœnitentiam differre ad mortis articulum. Eius igitur qui malè vixit, præsumi non potest bona mors, quando Deus ipse protestatur malè morituros eos, qui malè vixerint.

Cyprianus.

Hieronymus.

XXVII.
Qui in vltimo vite tempore Deo reconciliantur, non bene moriuntur, ex Ambrosio Augustin.

Patet idem secundò ex Patribus. Cyprianus lib. 4. epist. 2. ad Antonian. *Non est dignus, inquit, in morte accipere solatium, qui se non cogitauit esse moriturum.* Hieronymus, vt refert Eusebius in epist. ad Damasum, cum decumberet moriturus, *vix, inquit, de centum millibus hominum, quorum mala fuit semper vita, meretur à Deo habere indulgentiam vnus.* Terribilis planè sententia quæ confirmat adamussim id, quod diximus, eos qui malè vixerint, vt in pluribus malè mori. Quare vniuersaliter concludit: *Hoc teneo, hoc multiplici experientia didici, quod ei non bonus est finis cui mala fuit semper vita.* Ambrosius adhortatione ad pœnitentiam: *Qui, inquit, positus in vltima necessitate aegritudinis sue accipit pœnitentiam, & mox reconciliatus fuerit, & vadit (id est exit ex hoc corpore) fateor vobis, non negamus illi quod petit, (id est non negamus illi absolutionem) sed non præsumo dicere, quod benè hinc exit.* Augustinus lib. de vera & falsa pœnit. cap. 17. *Si conuersio, inquit, contigerit in fine, non est de eius remissione desperandum: sed quoniam vix, vel rarò est iam iusta conuersio, timendum est de pœnitente serò.* Ecce quod diximus, id contingere vix, & in paucis. Quod magis ipse explicat his, quæ suprâ dixit, *Illi, qui cum potuerunt, nunquam conuerti voluerunt, confitentes cum iam peccare nequeunt, non sic facillè acquirunt quod*

volunt. Gregorius lib. 25. moral. cap. 2. in ea verba Iob 24. subito Gregorius
 morientur, &c. Quamuis, inquit, serò de hac vita tollantur iniqui,
 subito & repente tolluntur: quia finem suum cogitando prouidere
 nesciunt: subitum est homini, quod antè cogitare non potuit. Affirmat
 quamlibet mortem esse peccatoribus subitanam, quia quælibet est
 illis antea improuisa: iusto autem Dei iudicio eos subito mori; quia,
 vt addit, cap. 3. subito tollitur, qui diu toleratur. Isidorus lib. 2. de
 off. Eccl. cap. 22. Non dubitamus, inquit, circa finem iustificari ho-
 minem, per poenitentiae computationem: sed quia rarò id fieri solet,
 timendum est, ne dum ad finem differtur conuersio, incerta mors oc-
 cupet. Expresse dicit non iustificari hominem per poenitentiam circa
 finem. Plura testimonia rationibus interferemus. Quatuor autem
 S. Ecclesiae Doctores allati facillè ostendunt quid sit de hac re sen-
 tiendum.

Pater idem tertio ratione à priori. Quotiescunque introducuntur,
 in Physicis, dispositiones ad vnã formam, non contingit sine mira-
 culo haberi formam oppositam. Vt si materia fuerit summè calida &
 sicca, atque adeo disposita ad formam ignis; Deus nunquam introdu-
 cit in illam formam aquæ. Et è cõtra si fuerit frigida & humida, non
 introducitur in illam formam ignis, Ergo similiter, in moralibus, si
 introducuntur dispositiones in malam mortem, quales sunt actiones
 prauæ; non contingit sine miraculo gratiæ haberi bonam mortem,
 quæ est forma opposita. Hæc autem, quæ miracula censentur, in cursu
 ordinario gratiæ non contingunt nisi in paucissimis.

Confirmatur, quia non contingit sine miraculo, vt quis ambulans
 per viam, quæ ducit deorsum, reperiatur in fine viæ prope terminum
 oppositum, puta prope fastigium montis sursum. Sed *via lata ducit*
ad perditionem, via arcta ducit ad vitam, ex Matth. 7. Ergo non *Matth. 7.*
 contingit sine miraculo, vt ambulans toto fere vitæ tempore per viam
 latam, quæ ducit ad perditionem deorsum, reperiatur in fine viæ, &
 vitæ, prope terminum sursum: nempe per bonam mortem, prope
 illam, *quæ sursum est Hierusalem* ad Galatas 4. Sicut igitur ex via, *Ad Galat. 4.*
 in Physicis infallibiliter arguimus terminum: ita ex via, in moralibus,
 infallibilitate morali argui debet terminus. Nempe iis, qui ambu-
 lauerunt per viam latam, terminus mala mors & perditio: iis, qui per
 viam arctam, bona mors & salus.

Idem argumentum fieri potest similitudine seminis. Neque enim,
 qui seminat lolium, metit triticum. Ergo neque qui seminat carnem,
 metit spiritum. Et qui per totum vitæ tempus seminat opera dam-
 nationis, in fine postea non metit salutem. Ideo signanter monet
 Paulus ad Galat. 6. *Nolite errare, Deus non irridetur. Quæ enim* *Ad Gal. 6.*
seminauerit homo, hæc & metet: quoniam qui seminat in carne sua,
de carne & metet corruptionem; qui autem seminat in spiritu, de spi-

ritu metet vitam eternam. Ex hoc infert; Bonum autem faciens e, non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes. His aperte docet debere non defici in bonorum operum semine ab his, qui cupiunt metere sine deficientia: ac proinde ostendit ad hoc requiri quãdam indeficientiam in bonis operibus, quæ non reperiuntur in iis, qui deficiunt per totam vitam, & expectant à Deo præmium indeficiens in morte: quæ videtur quãdam delusio, immo etiam quãdam Dei irrisio. Quod innuit Apostolus dicens, Deus non irridetur. Quæ enim seminaverit homo, hæc & metet. Ideo absolutè pronunciat Augustinus serm. 45. de SS. qui defecerit in semine, non gaudebit in messe.

Augustin.

Illustratur hoc idem exemplo militis. Qui inter duos Reges, si vni ætatem, ac militiam impenderit: non præstolatur in fine vitæ mercedem ab altero, sed ab eo, cui militavit: ita non expectet præmium à Christo, qui ætatem impendit Diabolo. Quippe: Nemo potest duobus Dominis servire. Matth. 6. Ideo Chrysostomus epist. 6. ad Theodorum: Si huius, inquit, telluris imperatorem vix aliquem post multa discrimina, post frequentium trophæa bellorum cum dignitate promerita videre contingit: quomodo celestem omnium Regem videre poterit ille, qui per totum suæ temporis ætatis alii vixerit, alii militari?

Chrysof.

Patet id quartò principaliter ex difficultate pœnitentiæ homine habituato in impœnitentia. Quæ difficultas, si quando erat minor superata non est; multò minùs superabitur, quando ex usu tam diuturno euasit maior.

XXVIII.
Ad veram
pœnitentiam,
quæ requi-
rantur.

Confirmatur, quia ad veram pœnitentiam tria requiruntur. Primum vt sit detestatio omnium peccatorum ex motiuo supernaturali. Secundum est, vt sit detestatio super omnia mala, & saltem in laxiore opinione, super omnia mala temporalia, etiam supra ipsam mortem: ita vt verè plus pœnitens doleat de peccato, quàm de quolibet alio malo. Tertium vt sit coniuncta cum proposito firmo nunquam peccandi de cætero: quod propositum debet esse tale, vt se extendat, saltem virtualiter, & confuse, ad quamcunque occasionem, quæ offertur peccandi: ita vt sit firma voluntas nolendi peccare, etiam proposito periculo, aut damno propriæ existimationis, & vitæ: ad quæ omnia, saltem implicitè tale propositum se debet extendere. Vnum ex his si desit, vera pœnitentia non est, neque talis vt etiam coniuncta cum sacramento iustificet: cum illi desint essentialia.

Hæc tria difficultatem maximam continent, quia voluntas refugere debet à quocunque delectabili, etiam sensibili, & intuitiue cognito, propter honestum, quod est quid abstractum à sensibus, & creditum obscure per fidem. Hoc si difficile est, etiam illi, qui his actibus assuevit, multò magis illi, qui his dissuevit, immo assuevit contrariis.

Quantam

Quantam porrò difficultatem habet summè detestari id, quod maximè quis in tota vita appetit; & summè appetere id à quo maximè in tota vita abhorruit? Vnde fit vt dolor quem in morte exhibent peccatores, ortus ex formidine mortis imminentis, difficilè pertingat ad actum detestationis peccati ex motiuo supernaturali, & ad tale propositum non peccandi, quod se extendat ad quodcumque tempus & circumstantiam; ita verè proponat se non peccaturum, etiam si vita superesset, & mors abesset. Sed est propositum ita infirmum, ut tacitè & virtualiter contineat, quòd in tantum fuga à peccato proponitur, in quantum mors imminet: & sic tale propositum non est sufficiens, cum non radicetur in vera detestatione super omnia mala, saltem temporalia, ex qua oritur propositum non peccandi, neque ex metu cuiuscunque mali temporalis, neque ex amore cuiuscunque boni.

Experientia ostendit tale propositum in huiusmodi pœnitentibus esse fictum: qui, si periculum mortis cessaverit, iramò si meliùs habere cœperint, aut spem aliquam concipiant vitæ: statim ad priora desideria redeunt, ac si nunquam eos pœnituisset. Hoc animaduertit Hieronymus: *Qua est, inquit, pœnitentia, quàm solùm quis accipit, quia se viuere non posse ampliùs cernit? qui si ex infirmitate conualesceret, peior quàm antea fieret. Scio non modicos pecuniosorum, accepta mortis tempore pœnitentia, conualuisse corpore, & peiorasse vitam.* Hanc fictionem pœnitentiæ in morte agnoscit Cyprianus lib. 4 ep. 2. ad Anton. vbi: *Pœnitentiam, inquit, non agentes, nec dolorem delictorum suorum toto corde, & manifesta lamentationis suæ professione testantes, prohibendos omnino censuimus à spe communicationis & pacis, si in infirmitate atque periculo cœperint deprecari: quia rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis urgentis admonitio compellit.* Præterea, Augustinus libro de vera & falsa pœnitentia cap. 17. vbi dicit, *Qui prius à peccatis relinquitur, quàm ipse relinquat; ea non liberè, sed quasi ex necessitate condemnat.* Hugo etiam Victorinus libro 2. de Sacramentis p. 14. cap. 5. *Valde, inquit, suspecta debet esse pœnitentia, quæ videtur esse coacta. Facile est vt homo se uolle putet, quod posse non datur: si non facis dum potes, manifestè ostendis quod non vis.* Quod probans Concilium Neocesariense c. 57. *Si quis, inquit, in agritudine constitutus fuerit baptizatus, Presbyter ordinari non debet: non enim fides illius voluntaria, sed ex necessitate est.* Si baptismus timore mortis susceptus Concilio videtur coactus, quantum magis Pœnitentia, ad cuius voluntariam susceptionem plura requiruntur quàm ad Baptismum? Et rationem reddit Ambrosius verbis supra citatis, *Quia si vis agere pœnitentiam, quando peccare non potes; peccata te dimittunt, non tu illa: quasi cum virtuali quadam voluntate peccandi, si vitæ non instaret finis.* Quod proprium esse reprobatorum docet Gre-

Difficultas maxima detestandi peccata iis, qui peccatis aluuerunt.

Pœnitentia in extremo vitæ sic, ut in pluribus, ficta.

Hieronym.

Cyprianus.

Augustinus.

Hugo Viç.

Conc. Neoc.

Gregorius.

gorius dialog lib. 4. cap. 44. vbi: *Iniqui, inquit, voluissent utique, si potuissent, sine fine vivere, ut potuissent sine fine peccare: ostendunt enim quia in peccato semper vivere cupiunt, qui nunquam desinunt peccare, dum viuunt. Quod præcipuè ad eos pertinet, qui non faciunt finem peccandi, nisi cum instat finis viuendi.*

XXIX.
Pœnitentia
ficta, Regis
Antiochi
exemplo,
ostenditur.
2. Mach. 9.

Confirmatur hoc, quod dicimus pœnitentia ficta ex metu mortis, exemplo Antiochi Regis, 2. Machab. cap. 9. Hic enim, cum extremo morbo premeretur, signa maximæ edidit pœnitentiæ quæ reducuntur ad octo. Primum signum fuit cognitio sui: *cœpit diuina admonitus plaga, ad cognitionem sui venire.* Secundum, cognitio Dei, & humiliatio sui sub manu Dei, dum ait, *Iustum est esse subditum Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* Tertium oratio & deprecatio ad Deum: *orabat hic scelestus ad Dominum.* Quartum signum, propositum refarciendi damna illata, idque promissione firmatum. Quippe, *Iudeos, quos se cum paruulis exterminaturum dixerat, æquales Atheniensibus facturum pollicetur: Templum etiam sanctum, quod prius expoliauerat, optimis donis ornaturum: & sancta vasa multiplicaturum, nempe redditurum plura quàm abstulerat.* Quintum propositum, faciendi alia opera bona supererogationis, *pollicitus pertinentes ad sacrificia sumptus de suis redditibus præstiturum.* Sextum, humiliatio sui cum subditis: & epistola deprecatória suis hostibus, quos in vita fuerat ad internecionem insectatus: *non cessantibus doloribus, scripsit ad Iudeos in modum deprecationis epistolam.* Septimum, abnegatio ethniciſmi, & totalis conuersio ad veram Religionem, quam fuerat antea persequutus, *Pollicitus super hæc & Iudeum se futurum.* Octauum signum pœnitentiæ, votum vitæ in posterum traducendæ relicto Regno, assiduis peregrinationibus ad Dei laudem & gloriam ordinis: *Pollicitus se omnem locum terra perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem.* Non possent in Christiano homine plura pœnitentiæ signa desiderari: & vix quis ea sperare se potest exhibiturum in sua morte: & tamen pœnitentia tot iudiciis exhibita veniam non meruit apud Deum. Dicitur enim ibidem, *orabat hic scelestus ad Dominum, à quo non esset misericordiam consequuturus.* Quippe, ut notat Lyranus, *eius pœnitentia non fuit vera, quia non fuit propter offensam Dei, sed tantum propter euasione corporalis flagelli: & sic non fuit misericordiam consequuturus quantum ad remissionem nec culpe, nec pœnæ.* Hæc de difficultate veræ pœnitentiæ in morte, ex difficultate veri doloris spectati secundum se.

Lyranus.

Patet idem quintò ex difficultate orta à circumstantiis. Mors enim imminens non modò non faciliat pœnitentiam, sed etiam maxime difficultat: Quia actus pœnitentiæ exerceri non potest nisi à voluntate, cuius est detestari peccatum: voluntas verò fertur in cognitum,

& sic ad obiectum non mouetur, nisi præuio actu intellectus. Hic indiget magna attentione, vt consideret obiectum spirituale, & maxime abstractum à sensibus: neque potest ad hoc manuduci, nisi præuia & concomitante phantasia, circa idem obiectum phantasiant. Phantasia, cum sit affixa organo corporeo, ex debilitate & læsione organi, in suis operationibus debilitatur, ac læditur. Vnde fit, vt ex connexionem cum illa intellectus etiam debilitatur ac lædatur in suis. Cum igitur in graui morbo lædantur præcipue partes principes, & sic maxime caput, cui affixa est phantasia; hinc oritur summa difficultas aduertendi, & attendendi ad ea motiua que necessario ad actum pœnitentiæ debent præconciipi. Si enim ad hæc attendere perdifficile est integris corporis viribus homini beneuolenti; quid erit in ægro tante, inter morbi & mortis angores?

Mors imminens difficultat doloris actus ad penitentiam necessarios.

Affui cuidam viro religioso extremo morbo laboranti. Quem cum ad nescio quos eliciendos pietatis actus hortarer, affirmans his se debilitate capitis prohiberi: *Nisi*, inquit, *hac opportuno tempore anteuertissem, actum omnino nunc esset de mea æterna salute.* Sic ille. Quod equidem experientia didiceram. Quippe cum vigesimum quartum ætatis annum agerem, ad extrema deductus, ac certior à medicis factus me ea nocte obiturum; cum totus, vt par erat, in animæ salutem incumberem: ea debilitate capitis oppressum me sensi, vt patrum astantium, qui mihi de more varios pietatis actus suggererant, sonum tantum vocis audirem, sensum verborum, etiam si in id maxime intenderem, aliquando vix, sæpissime ne vix quidem perciperem: eorum, qui animæ commendationi vacabant, labore penè irritato.

Huc accedit quod etiam ante extremos angores, in ipso cursu morbi, sæpe adest parosissimus febris; in quo vix ager est sui compos: sæpe parosissimus parosissimo succedit. Quando vis morbi remittitur, ægroto à medico imperatur somnus. Si quid superest temporis, absorbent illud curæ domesticæ hominis, tam longum iter facturi: testamenta, codicilli, extrema cum amicis & consanguineis colloquia non ulterius reuiscendis. Hæc omnia & singula maximum, & speciale præbent, in eo statu pœnitentiæ impedimentum. Quod egregie prosequens Augustinus ad fratres de eremo serm. 48. *Azite*, inquit, *pœnitentiam antequam vos inimica natura mors aggrediatur. Nam, cum in extrema aegritudine fueritis, o quam forte, quam durum, quam pœnosum, quam lachrymabile erit dolere de malis commissis, & de bonis omissis. Quia illuc rapitur tota intentio mentis, vbi tota est vis doloris. Multa enim occurrunt impedimenta cordis: nam corpus dolet, pœna affligit, quia mors appropinquat. Filios, quos patres summe dilexerunt, pro quibus etiam se damnatos existimant, teneboso oculo aspiciunt: uxores jam lachrymantes considerant: mundus adhuc eis*

XXX.

Augustinus.

fiduciam praestat : caro non deficere adhuc sperat : medici, ut lucentur, ipsum confortant : parentes applaudunt : amici alliciunt : & sic divites moriuntur in inferno. Laurentius Justin. libro de contemptu mundi cap. 14. O quàm innumeri, inquit, quotidie decipiuntur, differentes de die in diem converti ad Dominum, arbitantes ad libitum poenitentia posse captare remedia. Ita mortis deprehensi articulo, atque angustiis afflicti, pene nihil aliud quàm de se cogitare sufficiunt : revolventes animo sedulo quibus remediis suis valeant mederi doloribus. Et infra : Fit autem persape ut circa talia occupati interius, salutis propria minime recordentur, & absque ulla vera compunctionis dispositione deficiant.

Poenitentia
difficultat
mortis vici-
nae timor.
Gregorius.
Ephrem.

Adde his timorem vicinæ mortis, ita exhaustentem spiritus, ut pene cogat mori ante mortem. Adde timorem divini Iudicii imminentis, dum, ut ait Gregorius, anima exire de corpore trepidat : & videre eum, quem contempsisse se meminit, Iudicem formidat. Quæ de re sanctus Ephrem sermone 3, de compunctione : *Magnus, inquit, pavor est mortis tempore omnibus peccatoribus mei similibus. Graviter tunc dolore cordis excruciat, qui hic dum viveret, salutis suæ curam neglexerit ; adeo ut poenitentia ejus cruciatus ipsum quoque mortis ac separationis timorem excedat.* Astiti aliquando cuidam Religioso valde probo, laboranti in extremis ; qui, cum eum ad fiduciam hortarer, *Nescis, inquit, quàm horrendum sit recordari Dei vel se malè violasse præceptum.* Italicè habet emphasim, *l'haver trasgredito il commandamento d'un Dio.* Adde, ex his qui malè vixerunt, multos repentina morte sublato, ut iis specialiter Deus comminatur, Prov. 1. & nos notavimus tract. præced. cap. 4. num. 34 Adde innumerabiles qui moriuntur in bello, sive nulla confessione prævia, sive metu extorta : postquam statim ad flagitia militiæ redeunt. Adde quamplurimos ex incendio, & terræmotu absumptos. Nam postremo Vesuvianò incendio quinque circiter hominû millia, terræmotu Calabriæ, paulò post ad triginta millia extincta traduntur. Ex his, qui semimortui evasere è ruinis, in quibus jacuerant semisepulti, acceptum est quid sperari possit de his qui post breve vitæ intervallum inter ruinas mortui sunt. Testati enim sunt iis subito casu oppressis, nihil aliud animo obversatum esse quàm præsens periculum, imminentemque mortem evadendi anxiam sollicitudinem, quæ posset evadi. Ego quoque idem expertum me testor. Nam, cum non multò ante Vesuvianum incendium terræmotus ingens Neapolim intempesta nocte concuteret, atque è somno repente excitatus cubile, cubiculum, parietes, solum, omnia contremiscere inaudissem ; tam vehemens me timor invasit, ut ne ullum quidem, cum maximè vellem, contritionis actum elicere qualitercunque potuerim. Alia etiam vice, parosissimo quodam oppressus, qui me suffocare videbatur,

Scimus

postulata confessione, cum subito Confessarius aduolasset absolutionem petenti impertiturus, gestu hominem prohibui, cum voce non possem; eò quod ne attritionis quidem actum elicere potuissem. Hæc ad meam confusionem sint scripta, & instructionem aliorum, ut videatur quid sperari possit de confessionibus in extremo vitæ factis, occupante sensum præsentis morbo, imminente morte: quæ pleræque, si minus sacrilegas, quia fortasse bona fide fiunt, tamen informosa; & sine vlllo Sacramenti effectu contingere existimo, ex defectu doloris delicti, ad talem affectum necessarij; quem tunc elicere, præsertim homini habituato in peccatis, est omnino perdifficile, difficultate orta ab intrinseco, ratione status ægritudinis præsentis & vicinæ mortis.

Patet denique septimò ex circumstantiis extrinsecis, ob extraordinarias tentationes quibus dæmones infestare solent morientes. Adest enim tunc: ut dicitur Apoc. 12. *Diabolus habens iram magnam sciens quia modicum tempus habet.* Ideo dicitur etiam Iob 40. *stringere quasi cedrum caudam suam:* quia, ut notat Gregorius lib. 32. Moral. cap. 16. *quos per praua initia cæperit, ad finem deteriores reddit: ut tentamenta eius quò sunt citius cessatura, eò valentius compleantur: quia enim suis pœnis eorum satagit equare supplicium, in eos ardentius autem mortem nititur exaggerare peccatum.* Terribile est, quod narrat Platus de bono status Relig. libro 1. cap. 31. cum quidam Cuno Malburchensis oppidi Dominus post quadraginta annos, quibus in seculo malè vixerat, Religioso habitu inter Cistercienses Monachos suscepto, ad pœnitentiam confugisset, ac triennio post ad extremam vitæ deductus esset, confertissimè ad eam quamplurima dæmonum agmina accurrerunt. Nam eodem tempore dæmon, qui energumenam obsidebat, narravit se & alios ex suis quindecim mille (tot enim fuisse fassus est) in morientis cubiculum aduolasse, ut singuli in contentando conatus adhiberent extremos: sed precibus, ut dicebat, tonsatorum, idest Monachorum, depulsos irritò conatu abiisse. Magnam porrò iniustitiam sibi à Deo querebantur illatam, eo sibi crepto è manibus, qui quadraginta annis sæculo, seruisset tribus Deo. Si quindecim millia dæmonum conspirarunt ad eum tentandum in morte, qui per triennium in sanctissima Religione pœnitentiam austerissimam egerat: certè totas pœne infernus suas vires effundet, ne, qui peccata protraxit ad mortem, in eo articulo suis manibus clabatur.

Patet octauò ex difficultate orta ex diminutione diuinorum auxiliorum. Nam cum certum sit ad donum finalis perseuerantiæ specialia requiri auxilia, quæ aut abundantius, aut parcius tribuere in diuina est potestate: postulat cursus ordinarius gratiæ, iuxta quem Deus vt plurimum operatur, vt in pœnam præcedentium delictorum dentur auxiliorum.

Proverb. 1.

XXXII.
Pœnitentia
in morte
est vera est,
stabilis non
est.

ad resistendum tentationibus auxilia tenuiora his, qui vitam plerumque in peccatis duxerunt, quàm iis, quos extremus morbus reperit aut innocentes, aut pœnitentes. Si autem Deus ante omne peccatum aliquibus dat gratiam sufficientem, eam nimirum cui præuidet illos ex propria malitia non consensuros, quia non tenetur dare efficacem; quantò magis post longam seriem peccatorum, ex qua quis positivè demeretur gratiam efficacem, eam iurè denegabit? non solum quia non tenetur dare, sed etiam quia ex ipsomet peccatoris demerito, de lege ordinaria, in pœnam peccatorum præcedentium quasi tenetur eam non dare. Ideo protestatur Proverb. 1. *Quia vocavi, & renuistis, &c. ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo.* Equum enim est ut qui in vita Deum irriserunt, à Deo irrideantur in morte, ut notatum est supra. Ex hac autem imminutione diuinorum auxiliorum in tanto incremento diabolicarum tentationum, difficillimum omnino sit, ut quis ad veram pœnitentiam resurgat in fine vitæ: & sic pœnitentia sera rarissimè est vera.

Paret idem denique vltimò, quia si vera est, stabilis non est. Nam etiam dato casu, quod quis in extremo morbo hortatu Sacerdotum, ex formidine gehennæ attritione coniuncta cum sacramento, pertingat ad pœnitentiam veram: facillimè tamen ex ea decidet ante mortem, ex rationibus ante dictis. Tum ex habitu vitioso, per tam longum tempus contracto, recidendi si minùs opere, saltem consensu, in peccata. Tum ex imminutione diuinorum auxiliorum, quæ est pœna peccati etiam remissi. Tum denique ex Dei permissione, quia iuxta leges communes permitti solent Dæmones tentare tunc grauiùs, ut ex Gregorio, ostensum est: & sic facilè, adhibendo extremos conatus, retrahunt ad se eos, qui per modicum tempus euaserant.

Affui quondam cuidam ægroto agenti animam, cui obtulit dæmon conspiciendas quatuor puellas saltantes, & nudas: neque ille animaduertit dæmones esse sub puellarum specie, sed veras puellas censuit irridens id quod audierat, dæmones in obitu apparere: cum non dæmones videre se diceret, sed puellas. Is modò antea ritè confessus, valde tunc me reliquit ancipitem, an illa tentatione prostratus sit: cum nulla postea ediderit aut doloris, aut pietatis indicia. Affui etiam alteri ægroto, cui dæmò speciem illius mulieris exhibuit, quam sanus deperierat: eamque, citra omne delirium, existimabat astare prope cubile, in quo iacebat. Alteri prope mortem species oblata est eius cum quo inimicitias gesserat, illi insultantis ac de eius morte exultantis. Graues has tentationes in morte Deus permittere solet iis, qui nimium sibi fidentes pœnitentiam protraxerunt ad finem vitæ. Affui quoque alteri, qui iam pœnitentiæ sacramento ritè suscepto, à febris ardentissima concitatus ad sitim, à siti ad aquam summo ardore concupiscendam & petendam, ab aquæ potu à se flagitato, à suis dene-

gato concitatus est ad vehementissimam iracundiam : ab hac ad horrendas blasphemias , quibus par est credere eum assueuisse in vita. Quid de illa anima actum sit , Deus nouit. Quidam reus cum , post confessa Sacerdoti peccata , crucifixum pie , vt assolent , manu gestans ad supplicium duceretur , oblato mulierum aspectu per viam , peccato , quod opere perpetrare non poterat , cogitatione consensit vt idem postea falsus est : validiore prauo antea vitæ habitu ad admittendum peccatum existente , quàm ipsa mortis imminentis præsentia ad cauendum. Alius , qui mulierem inhonestè adamauerat , eum post susceptum Pœnitentiæ sacramentum laboraret in extremis , tabellam pictam petiit , quæ è proximo pariete pendeat. Qui astabant rati imaginem esse cuiuspiam sanctæ , quam ille coleret , eam ægrotò attulerunt : erat autem effigies mulierculæ illius , de qua dixi. Eam mox : insciis astantibus quidnam id esset , ac pictatis sensui tribuentibus , osculari cœpit ardentissimè , atque inter illa infelicia oscula infelicissimè periit.

Concludam rem totam alio memorabili exemplo , cuius ab antiquioribus Societatis Patribus certa traditio ad nos peruenit : quò perspicuè apparebit inueteratus in malo vsus quantum in ipso vitæ fine valeat : præsertim si , vt sæpius contingere solet , inter morbi vices aliqua vitæ spes affulserit : dum , iuxta illud quod diximus ex Augustino , *caro sperat , medici confortant , consanguinei applaudunt*. Quidam mulieris prauo amore per plures annos detentus , in morbum incidit. Quo inualecente , stimulis conscientiæ acrius incitatus , Confessarium è nostris aduocat : peccata magno animi dolore aperit : impuro amoti planè renunciat. Soluuntur oculi in lachrymas : absolutionem impetrat , mulieris illius neque congressu , neque conspectu postea admisso : sacrum illi Viaticum administratur , tanto animi sensu , ac detestatione peccati , vt Confessario videretur illa vehemens contritio tam plenè satisfactura , vt is Purgatorio solutus mox liber euolaret ad cœlum. Breui moritur , exultante Confessario , ac Deo de salute illius animæ maximas agente gratias. Hic vt Sacri tempus aduenit , ad Altare accessit Missam pro defuncto celebraturus. In ipso sacrificii exordio umbra illi quædam se obtulit ; sed ita obscurè , vt dignosci satis non posset. Cùm verò ad altare ascendisset introitum inchoaturus , & *requiem æternam dona eis Domine* dicturus ; clarè is qui modo defunctus fuerat , dispiciendum se dedit : atque hæc verba distinctè pronunciauit , *Ne facias pro me Sacrum ; damnatus enim sum*. Perturbari Sacerdos , vt par erat , horrescere , contremiscere ; ad Sacrum prosequendum deficiente etiam habitu ac voce. Sed à Deo suffectis viribus , & Sacro pro aliis defunctis , vrcumque potuit , peracto ad arcanum locum se contulit. Ibi Deum non sine lachrymis precatus , vt quando dignatus erat , sibi detegere animæ illius infelicis

interitum, causam etiam detegere dignaretur. Sollicitabatur quippe pius Sacerdos ea cura, ne fortè miser ille ipsius negligentia periisset. Ne morer pluribus, orauit, exorauit. Namque inter has preces iterum ille conspectui se reddidit ac lamentabili voce. Ne puta, inquit, me tua culpa aut incuria periisse. Confessio, qua tibi peccata detexi, integra fuit & salutaris: detestatio peccatorum vera: votum non vltius peccandi, firmum & efficax. Absolutio, quam mihi sæpius impendisti, nunquam irrita cecidit: sed ablutus omni peccati macula in gratiam cum Deo redii. Atque vtinam tunc anteuertisset me mors; nunc inter damnatos non essem. Sed cum postea, Viatico sanctè & fructuosè suscepto, morbi vis remittere videretur, spemque vitæ conciperem, obtulit meæ menti diabolus mulieris illius simulachrum, cui me longo vsu lasciuus amor deuinxerat, quæ amoris speciem præferens, ita me alloqui videbatur. Nonne si vixeris, & conualueris, ad priores simul dilicias redibimus? *Annui*, miser, ex praua consuetudine, ad assentiendum procliuis & vix assensu præstito, iusto Dei iudicio reualescente repente morbo, efflavi animam infelicem. Heu ob momentaneam cogitationem æternis addictus flammis, vt tibi faciet aspectus fidem. Inter hæc verba, vestem, qua videbatur indutus, aperuit; & flammæ delitescens, quibus acerrimè inardescerat, detexit. Mox ab oculis euauit, à dæmonibus denuò arreptus, ac retrusus ad tartara. Discant hinc alienis, vt dici solet, impensis, qui nimium sibi fidentes pœnitentiam prorogant ad extrema. Nimis serò initium fit bonæ vitæ, cum finis est vitæ.

CAPVT VIII.

Soluitur argumentum ductum ab exemplo boni Latronis.

XXXIII.
Augustin.

VNicum argumentum afferri solet ductum ex bono Latrone, qui malè vixit, bene mortuus est. Quod confirmari potest ex Augustino libro de prædestinatione contra Pelagianos, vbi: *Novimus*, inquit, *aliquos à iuuentute sua in omni scelere & damnabilitate vsque ad ætatem decrepitam perdurasse; & repente celitus inspirata salute raptos esse ad Regna calorum. Novimus etiam aliquos perfectos ex labore multorum annorum, prolapsos in ultimo vite sue, & periisse.* Respondeo hæc nihil contra nos facere, qui dicimus tantum contingere hoc in paucissimis. Immo argumentum hoc à bono Latrone ductum, potest contra aduersarios multipliciter retorqueri. Quod paulò fusiùs prosequar; quia in hoc exemplo fundantur, qui malè viuentes bonam mortem præsumunt. Retorqueo primò. Si bonus
Latio